

УДК 351:122/129

DOI <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2023.4.2>

РОЛЬ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Львів Т. В. – кандидат філософських наук, доцент кафедри публічного управління та права Херсонського державного аграрно-економічного університету
ORCID: 0000-0002-1025-9329

Зміст і цілі держави полягають, передусім у тому, щоб сприяти матеріальному і духовному розвитку суспільства. Вкрай необхідно, для успішного досягнення цілей досліджувати внутрішній стан суспільства, зважати на проблеми, що його турбують, адже саме суспільство є справжнім і актуальним джерелом формування напрямку руху державного управління.

Обґрунтованість і дієвість цілей державного управління визначаються їх залежністю від певних ресурсів і забезпеченості ними. Особливе значення мають людські ресурси.

В даній статті ми розглянемо, як ресурс особистість, її ціннісну орієнтацію у процесі реформування державного управління.

Перехід до реальної демократії передбачає оновлення механізмів визначення мети в державному управлінні, надання їй елементів раціонального, об'єктивно детермінованого характеру.

Цілі визначаються через діяльність всієї політичної системи, і таким чином є суб'єктивним відбитком об'єктивного. Під об'єктивним мається на увазі, що цілі державного управління народжуються і мають народжуватись від потреб та інтересів людей, об'єднаних у державу.

В умовах сьогодення актуальною стає проблема світоглядної переоцінки цінностей суспільства в цілому, що не може не позначитися на формуванні ціннісних орієнтацій особистості зокрема. Це є взаємообумовлений процес, адже зміни на рівні світогляду індивідуальному, – мають своє продовження та вплив на життєдіяльність суспільства, торкаючись всіх сфер його функціонування.

Прогрес реформування державного управління багато в чому залежить від окремо взятої особистості, яка формує імідж управління в цілому. Це, передусім, особистість, яка, спираючись на власний життєвий досвід має свою сформовану систему цінностей.

Ключові слова: реформування державного управління, цінності, система цінностей, соціальний досвід, людські ресурси.

Lien T. V. The role of valid personality orientations in the process of public administration reform in Ukraine

The content and goals of the state consist, first of all, in contributing to the material and spiritual development of society. It is extremely necessary, for the successful achievement of goals, to study the internal state of society, to pay attention to the problems that concern it, because society itself is a real and actual source of shaping the direction of the movement of state administration.

The validity and effectiveness of the goals of state administration are determined by their dependence on certain resources and their availability. Human resources are of particular importance.

In this article, we will consider the personality as a resource, its value orientation in the process of public administration reform.

The transition to real democracy involves changing the mechanisms of goal determination in public administration, providing it with elements of a rational, objectively determined nature.

Goals are determined through the activity of the political system, and thus are a subjective imprint of the objective. By objective, it is meant that the goals of state administration are born and should be born "from below" – a movement from the needs and interests of people united in the state.

In today's conditions, the problem of worldview reassessment of the values of society as a whole, which cannot but affect the formation of value orientations of the individual in particular, is becoming urgent. This is a mutually determined process, because changes at the level of the individual worldview have their own continuation and impact on the life of society, affecting all spheres of its functioning.

The progress of public administration reform depends to a large extent on the individual personality that forms the image of the manager as a whole. This is, first of all, a person who, based on his own life experience, has his own formed system of values.

Key words: public administration reform, values, value system, social experience, human resources.

Постановка проблеми. Реформування державного управління в Україні, має на меті побудову сучасної, цифрової та сервісно-орієнтованої держави. Реформа передбачає формування ефективної системи державного управління, що здатна виробляти і реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на потреби громадян, сталий суспільний розвиток та адекватне реагування на внутрішні і зовнішні виклики [1].

Країни з високим рівнем розвитку державного управління надають сприятливі умови для розвитку бізнесу, рівень бідності знижується, громадяни отримують якісні державні послуги. Дуже важливим є акцент на тому, процес прийняття рішень владою, враховує думку громадськості. Це є основою партнерства, яка являє собою необхідну умову розвитку та становлення демократичного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переваги реформування державного управління можна визначити наступними позиціями:

– Для громадян: якісні і зручні державні послуги; зниження корупції; скорочення бюрократії; відкрите спілкування з державою; захист прав та інтересів.

– Для бізнесу: єдині прозорі та справедливі правила; партнерські стосунки з державою; збільшення інвестицій; сприятливий діловий клімат; зниження корупції та бюрократії.

– Для представників уряду: можливість внесення реальних змін.

– Професійний розвиток; гідні умови праці; скорочення бюрократії [1].

Перехід до реальної демократії передбачає зміну механізмів визначення мети в державному управлінні, надання їй елементів раціонального, об'єктивно детермінованого характеру.

Цілі визначаються через діяльність політичної системи, і таким чином є суб'єктивним відбитком об'єктивного. Під об'єктивним мається на увазі, що цілі державного управління народжуються і мають народжуватись «знизу» – рух від потреб та інтересів людей, об'єднаних у державу [2].

Зміст і цілі держави полягають, передусім у тому, щоб сприяти матеріальному і духовному розвитку суспільства. Вкрай необхідно, для успішного досягнення мети досліджувати внутрішній стан суспільства, зважати на проблеми, що його турбують, адже саме суспільство є справжнім і актуальним джерелом формування цілей державного управління.

Окрім того, обґрунтованість і дієвість цілей державного управління визначаються їх залежністю від певних ресурсів і забезпеченості ними. Особливе значення мають людські ресурси [2].

Постановка завдання. В даній статті ми розглянемо як ресурс особистість, її ціннісну орієнтацію у процесі реформування державного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прогрес реформування державного управління багато в чому залежить від окремо взятої особистості, яка формує імідж управлінця в цілому. Це, передусім особистість, яка, спираючись на власний життєвий досвід має свою сформовану систему цінностей.

Існує багато вітчизняних досліджень у сфері формування цінносних орієнтацій державних службовців, серед яких можемо виділити таких науковців, як Т. Василевська, В. Саламатов, Г. Марушевський, В. Козаков, Л. Литвинова та

багато інших. На нашу думку, задля забезпечення успішної реалізації процесу реформування, потрібно розширити дослідження від формування суто професійних цінностей до загальнолюдських.

В умовах сьогодення актуальною стає проблема світоглядної переоцінки цінностей суспільства в цілому, що не може не позначитися на формуванні ціннісних орієнтацій особистості зокрема. Це є взаємообумовлений процес, адже зміни на рівні світогляду індивідуальному, – мають своє продовження та вплив на життєдіяльність суспільства, торкаючись всіх сфер його функціонування.

В складні для нашої країни часи, суспільство зазнало істотних ціннісних зрушень через руйнування існуючої впродовж тривалого часу ціннісної системи.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, відбувається складний процес переоцінки особистістю структури цінностей, їх змісту. У межах нової соціально-економічної парадигми розвитку суспільства на перший план виходять особистісні потреби й інтереси, що стимулює як творчу активність громадян, так і сприяє підвищенню егоцентричних настроїв.

Засвоєння особистістю цінностей суспільства і формування ціннісних орієнтацій залежить від багатьох чинників, серед яких: культура, традиції, політичний, соціальний і економічний стан в країні, особливості особистісного розвитку. При цьому на кожному етапі розвитку можуть домінувати як суспільні, так і особистісні цінності.

Поняття «цінності» тлумачиться і як значущі для особистості предмети, явища, події тощо (Р. Перрі, М.Хайдеггер, М. Каган, Н. Журавльова, Л. Баєва, Л. Титаренко та ін.). Так, цінність розглядається як предмет, що має певну користь і здатний задовольнити ті чи інші потреби (А. Маслоу); як ідеал, до якого прагне людина (Е. Фромм, Г. Лотце, Ю. Шрейдер); як норма, якої варто дотримуватися (О. Краєва, Л. Орбан та ін.) тощо. Виокремлюють цінності об'єктивні (природні явища, матеріальні предмети, суспільні відносини) та суб'єктивні (ідеали, настанови, орієнтації, оцінки), загальнолюдські, суспільні, політичні, особистісні, екзистенціальні. Ці трактування відображають певні особливості цінностей [3].

Сучасна аксіологія виходить з того, що цінність – це поняття, яке вказує на суспільне або особистісне значення явищ чи подій. Таких висновків дійшли сучасні українські дослідники проблем аксіології В. Андрущенко, В. Бабкін, О. Бабкіна, В. Бакіров, В. Горбатенко, І. Кресіна, І. Курас, Ю. Левенець, О. Майборода, М. Михальченко, М. Мокляк, В. Москаленко, М. Панчук, М. Попович, П. Сліпець, Ю. Шемшученко, Г. Щедрова та інших. На думку Ю. Шайгородського, є ще одна ознака цінностей, що надає їм особливого значення. Він вважає, що цінності – своєрідний культурний „код” [4]. Специфічність його зумовлена тим, що кожна культура породжує свою, лише їй одній притаманну систему цінностей. Цей „код” забезпечує процес культурної ідентифікації особистості, народу, нації, розвитку національної свідомості. Ціннісна “система ідентифікації” зберігає націю як носія унікального, самобутнього, лише їй притаманного [4].

Національно-культурна особливість ціннісної системи значною мірою зумовлює і особливості національної психології. Вибудовування ієрархії національних цінностей відбувалося віками, обумовлена історією нашого суспільства, зазнавала корегувань через зміну ціннісних норм і настанов залежно від часу, історичних подій [3].

Зароджуючись у повсякденній свідомості, ціннісне ставлення залишається надбанням особистості і виконує свої життєво-орієнтаційні функції в управлінні її поведінкою, впливає на світосприйняття та світовідчуття. Тут мова йде про

особистісну оцінку, яка є відображенням позиції особистості у системі суспільних відносин, характером її потреб та їх задоволенням, інтересів, ідеалів, виявом її прагнень. Ціннісне ставлення суб'єкта до навколишнього світу обумовлено орієнтацією людини на інших, на суспільство в цілому, на вироблені суспільством ідеали, погляди, уявлення і норми, які панують в ньому. Цінності особистості – це не тільки відображення матеріальних і духовних цінностей певного суспільства у свідомості індивіда. Цінностями особистості можуть бути навіть такі, що на перший погляд є неприбутими відносно компонентів середовища індивіда. Отже, цінності особистості не є просто вибором ціннісної варіації суспільства, в разі, якщо під вибором розуміти обмежений список цінностей або їх іншу ієрархічну структуру. Цінності особистості, в такому випадку, є конкретизацією цінностей суспільства. Проте вид конкретизації і її ступінь залежать, в однаковій мірі, як від позиції особистості в соціальній системі, так і від рівня її розвитку, її соціального досвіду [3].

Особистість сприймає соціальний досвід в достатній мірі вибірково. Індивідуальне життя людини має певну об'єктивну детермінацію. Це визначає, по-перше, той очевидний факт, що людина здійснює своє життя в конкретну історичну епоху, в певному соціальному і життєвому просторі, належить до певної соціальної групи, є вихідцем з конкретної сім'ї зі своїми стосунками, міфами, традиціями та нормами поведінки тощо. Все це зумовлює весь процес її самовизначення і життєдіяльності [5].

В індивідуальній свідомості функцію життєвого орієнтира виконують цінності. Аналіз відношення цінностей і цілей підтверджує, що цінність – це «звичай регулятор більш високого рівня, ніж конкретні цілі дій... Цінності спрямовують функціонування самих цілей. У той же час за певних умов можуть відбуватися взаємопереходи між основними цілями діяльності й цінностями» [6, с. 223]. Діалектична єдність цілей і цінностей саме й полягає в життєвих цілях особистості, що зберігають якості і функції цілей діяльності та одночасно є цінностями людини.

Таке трактування цінностей перегукується з поняттям смислоутворюючих мотивів, яке можна дослідити у працях О. Леонтьєва. Проте, є і різниця: мотиви співвідносяться з діяльністю, а цілі – з життєдіяльністю в цілому [6].

Сьогодні, життєдіяльність особистості ускладнена процесами, що відбуваються в країні, зокрема. Труднощі та перешкоди ставлять людину у вкрай невизначені ситуації, коли не може бути готових рішень, які приймаються на основі засвоєння вже підготовлених знань, умінь та навичок. Перед сучасною особистістю стоїть виклик: потрібно вирішувати кожну життєву ситуацію творчо, самостійно приймати рішення і нести за них відповідальність.

В період трансформації суспільних процесів загострюється проблема життєвих цінностей людини. Це відбувається через те, що в динамічному соціальному русі виникає небезпека втрати цінностей, які до того панували в суспільстві, і перед особистістю постає необхідність залишати одні цінності та відмовлятися від інших.

Проблема вибору життєвих цінностей може обернутися трагедією не тільки для окремої особистості, але й для великих мас людей: душевний неспокій може перерости в глибоку духовну кризу [5].

Справжнім викликом сьогодення, для особистості, що понад рік живе в країні в умовах військового стану є усвідомлення своїх життєвих цінностей. Людина має спостерігати, аналізувати, вносити пропозиції, відповідати за ухвалені рішення та вміти долати конфлікти й суперечності, як внутрішні, так і зовнішні.

Для підтримки принципів реформування в сфері державного управління, особистість має прийняти культуру, етичні норми, багатокритерійну установку розв'язання завдань. Свобода вибору і, в той же час, відповідальність людини є суб'єктивною складовою реформування державного управління.

Висновки. З метою ефективності процесу реформування державного управління, в контексті проаналізованої проблеми, важливо визначати та враховувати цінності, які є важливими для суспільства та громадян, які є і споживачами кінцевого продукту реформування, і тими, хто безпосередньо бере участь у цьому процесі. Адже, моральний обов'язок кожного полягає в тому, щоб власна діяльність сприяла прогресу суспільства у всіх сферах життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Офіс реформ: Реформа державного управління. URL: <https://rdo.in.ua/direction/reforma-derzhavnogo-upravlinnya> (дата звернення 10.08.2023)
2. Венгер О.М. Цінності та «дерево цілей» публічного адміністрування: монографія. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/monodrupradmin_161.pdf
3. Шайгородський Ю. Ціннісні трансформації в період суспільних змін. *Соціальна психологія*. 2009. № 3. С. 86–94.
4. Шайгородський Ю. Ціннісний конструкт міжкультурної комунікації. *Український соціум*. 2002. № 1. С. 41–48.
5. Лень Т.В. Формування особистості в умовах розбудови громадянського суспільства. *Юридичний бюлетень*. 2016. № 2. С. 15–24.
6. Шайгородський Ю. Цінності як детермінанти суспільного розвитку. *Український центр політичного менеджменту*. 2012. № 1. С. 219–228.

REFERENCES:

1. Ofis reform: Reforma derzhavnogo upravlinnya [Office of reforms: Public administration reform]. URL: <https://rdo.in.ua/direction/reforma-derzhavnogo-upravlinnya> (data zvernennya 10.08.2023) [in Ukrainian].
2. Venger O.M. Cinnosti ta "derevo cilej" publicznego administruvannya: monografiya [Values and the "objective tree" of public administration]. Monograph. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/monodrupradmin_161.pdf [in Ukrainian].
3. Shajgorods'ky`j Yu. (2009). Cinnisni transformaciyi v period suspil'ny`x zmin. [The value construct of intercultural communication]. *Social Psychology*, 3, 86–94 [in Ukrainian].
4. Shajgorods'ky`j Yu. (2002). Cinnisny`j konstrukt mizhkul`turnoyi komunikaciyi. [The value construct of intercultural communication]. *Ukrainian society*, 1, 41–48 [in Ukrainian].
5. Lyen` T.V. (2016) Formuvannya osoby`stosti v umovax rozbudovy` gromadyans`kogo suspil`stva. [The formation of personality in the conditions of the development of civil society]. *Legal bulletin*, 2, 15–24 [in Ukrainian].
6. Shajgorods'ky`j Yu. (2012) Cinnosti yak determinanty` suspil`nogo rozvy`tku. [Values as determinants of social development]. *Ukrainian Center of Political Management*, 1, 219–228 [in Ukrainian].